

O B S A H

Strana

Poznámka úvodem	VII
Seznam hlavně použité literatury	XVII
I. Rozsah problému. Generalisační tendence normativní theorie je důsledkem jednotného normativního pojetí práva. Každý právní problém je problémem norem a jejich souvislosti. Žaloba jako návrh konkrétní právní normy. Žalobní důvod jako otázka po důvodu normy	1
II. O logické souvislosti právních norem. Obsahová tendence vládnoucí nauky. Formalismus normativní theorie. Její právní statika. Spojitost formalismu, statiky práva a dogmatu o jednostupňovitosti právního řádu. Vertikální členitost (mnohostupňovitost) právního řádu, opuštění statiky a formalismu. Statika a logický vztah vyšší a nižší normy. Merklova koncepce vertikální členitosti právního řádu. Obsahový a formální vztah vyšší a nižší normy (Sedláček). Obsahová determinace u civilního rozsudku. Jeho deklarativnost a nalézací funkce civilního sporného soudce	3
III. O deklarativním charakteru civilního sporného soudnictví. Spor o konstitutivní a deklarativní právní akty. Statické a dynamické hledisko. Civilní rozsudek je formálně a materiálně deklarativní. Oč obohacuje stav předrozsudečný. Netvořivá funkce civilního sporného soudnictví. Vázanost civilního sporného soudce předrozsudečným právním stavem. (Weyr, Sedláček.) Též mimosmluvní konkrétní právní normy determinují soudcův nález	9
IV. Námitky proti deklarativnímu charakteru civilního sporného soudnictví. (Rozsudky konstitutivní a obsahově vadné.) Tvořivý význam rozsudků konstitutivních a obsahově vadných. Jak konstitutivní a kondemnatorní rozsudky zjišťují v první řadě předrozsudečný právní stav (Hellwig, Goldschmidt). Vyslovení právní změny a rozkaz k plnění jsou více méně nahodilou částí těchto rozsudků. — Závaznost obsahově vadných rozsudků jako důsledek tolerance k požadavku bezvadnosti normotvorby. Absolutní nulita (Goldschmidt). Podstatné a nepodstatné podmínky vzniku normy. Merklův toleranční předpis. Garancie zachování nepodstatných materiálně právních náležitostí civilního rozsudku. Popření tvořivého významu vadného rozsudku procesuální teorií právní moci	12
V. O procesuální a materiální teorii právní moci. Kritika procesuální theorie, tradované Hellwigem a Horou. Atributy přiznané pravomocnému vadnému rozsudku. Z nich plyne, že vadný rozsudek přináší změnu právního stavu. Pokud není rovnocenný pravotvor-	

ným skutečností práva občanského. Vadný rozsudek o právech absolutních. Vysvětlení jeho omezeného významu rozbořem konstrukce práv absolutních. Vadný rozsudek a osoby třetí. Kritika Grňovy „absolutní platnosti právní moci“. Vadný rozsudek u žalob o obnovu a pro zmatečnost. Obtíže s obživením původního práva. Zprostředkující formule: rozsudečný právní stav vstupuje na místo předrozsudečného pendente condicione, že nebude žalobou o obnovu nebo pro zmatečnost anulován. Analogie s neústavním zákonem. Kondikce při dvojitěm plnění

16

VI. Negace předrozsudečných norem. Sanderovo učení, že subjektivní práva vznikají teprve v rozsudku, plodem mocenské teorie. Zásadní rozpor s normologií. Ochuzení právního řádu

22

VII. O orgáním charakteru civilního sporného řízení.

Judikační povinnost v panující nauce. Civilní sporný proces jako proces normotvorný. Jeho orgáním povaha. Projevuje se v učení o t. zv. nároku na právní ochranu. Hellwigovo učení. Možnost žaloby a nárok na právní ochranu žalobcovu a žalovaného. Existence žalobního nároku před procesem. Jeho veřejnoprávní povaha. Roztržení soukromého a žalobního práva. — Horova kritika: žalovatelnost nerozlučná součást práv soukromých. Nárok na právní ochranu vzniká skončením procesu. Zájem na právní ochraně jako subjektivní právo soukromé. — Stanovisko francouzské jurisprudence. Glasson-Tissier nerozlišují soudní povinnost proces provést a vydati příznivý rozsudek. — Má koncepce: soukromému právu odpovídá povinnost žalovaného, právu žalobnímu povinnost soudu. Žalobní právo na příznivý rozsudek je podmíněno existencí práva soukromého. S tohoto hlediska tvoří soukromá práva nerozlučnou část práv žalobních. Hellwigovi nepodařilo se doložit roztržení práva soukromého a žalobního

24

Judikační povinnost a nárok na právní ochranu s hlediska teorie normativní. a) *Subjektivní povinnost a subjektivní právo.* Primárnost povinnosti před právem. Právo subjektivní jako dispozice s cizí povinností, t. j. právní relevance nepovinného lidského činu, vyvolávajícího soluci cizí obligace. Konstrukce subjektivního práva ve vládnoucí nauce. Přenesení hospodářského a morálního hodnocení výkonu povinnosti na dispozici s touto povinností. „Zájem“ disponujícího. Dispozice s povinnostmi a soukromá autonomie. Svěpomoc, jedna z původních forem disposičního oprávnění. Dispozice prostřednictvím státního donucení. Běžné definice subjektivního práva (moc, panství atd.). Weyrova definice. Dispozice s povinností skrze státní donucení zprostředkovaná horizontálním sečleněním povinností (Sedláček). Neplnění primární povinnosti předpokladem povinnosti sankční. Jak s povinností primární, tak se sankční disponuje též subjekt. — Jak právní dynamika rehabilitovala pojem subjektivního práva. Další možný obsah subjektivního práva: moc vyvolat povinnosti nové. Kelsenova definice: delegace k účasti na tvorbě právního řádu. Nutno dodat: k účasti nepovinné. b) *Nárok na právní ochranu.* Revise dosavadního učení: Možnost žaloby čili abstraktní právo žalobní představuje povinnost soudu, podáním žaloby podmíněnou, sporné řízení zahájit a provést. Sedláčkova formální legitimace k žalobě a procesní způsobilost. Vznik soudní povinnosti k vydání rozsudku. Právo na povinnost žalovaného jest legitimací k vyvo-

lání soudní povinnosti vydat příznivý rozsudek. Legitimace ve sporech pravotvorných. Jest jím právo na právní změnu, v rozsudku vyslovenou, dané porušením povinnosti strany žalované. Legitimace ve sporech určovacích. Právní zájem. Nárok o povinnost k právní ochraně

33

VIII. O předpokladech normotvorné povinnosti v civilním sporném soudnictví.

S y s t e m a t i k a p ř e d p o k l a d ů. Hellwigovy požadavky vznesení žaloby (podmiňují vydání rozsudku) a předpoklady žaloby (podmiňují vyhovění žaloby). Žalobní předpoklady procesuální a materiální. Neumannovy obecné a zvláštní předpoklady procesní a předpoklady žaloby. Goldschmidtovo materiální právo justiční. — Mé třídění: Máme tři druhy soudních povinností: 1. žalobou vůbec se zabývat, 2. vydat věcné rozhodnutí, 3. vyhovět žalobě, a tři skupiny jim odpovídajících podmínek. Do první skupiny náleží formálně bezvadná žaloba, do druhé příslušnost soudu, procesní způsobilost, přípustnost pořadu práva a tuzemského soudnictví, nedostatek překážek atd., do třetí existence deklarovaného právního stavu

42

P r o c e s n í a m a t e r i á l n í p ř e d p o k l a d y ž a l o b y. Původní názor na žalovatelnost jako vlastnost práva soukromého. Obrat v důsledku žaloby na budoucí plnění a žaloby určovací. — Význam třídění procesních a materiálních předpokladů. Různost zásad. Neuner, Hellwig. Nepřípustnost vyvozování obsahu právního řádu z jeho vědecké systematiky. Jak Hellwig odděluje procesní předpoklady a procesuální předpoklady žaloby. Manko prvních znamená odmítnutí věcného rozhodnutí, manko druhých popření žalovatelnosti. Správně vzato, v obou případech soud popírá svou povinnost k věcnému rozhodnutí. Procesní předpoklady a procesuální předpoklady žaloby tvoří jedinou skupinu procesních podmínek v protikladu k podmínkám materiálním. Procesní podmínky určují normotvorný děj, materiální podmínky obsah rozsudečné normy

46

IX. Důvod právní ochrany.

P o d s t a t a d ů v o d u p r á v n í o c h r a n y. Zájem na právní ochraně jako předpoklad přípustnosti žaloby. Proč tato náležitost nebyla obecně stanovena. Při žalobách kondemnatočních dříve dominujících je právní zájem obsažen v existenci soukromého subjektivního práva, takže je zbytečno zvlášť jej vytýkati. Důvod právní ochrany a žalobní důvod. — Důvod právní ochrany u jednotlivých druhů žalob: U žalob na přítomné pozitivní plnění je jím splatný pozitivní nárok. Identita důvodu právní ochrany a předmětu žaloby (materiálního žalobního důvodu). Význam rozlišování: oficiální zkoumání důvodu právní ochrany. Nepřípustnost žalob fingovaných a simulovaných. Důvod právní ochrany jako neposlušnost žalovaného (Sedláček). U žalob pravotvorných je jím právo na právní změnu, dané nesplněním povinností žalovaného. Žaloba na rozvod a rozluku jako sankce na bezpráví. U žalob na budoucí plnění, opomenutí, trpění a na určení důvod právní ochrany a předmět rozepře nekoincidují. Obmyslnost a ohrožení. Právní zájem u žalob určovacích a případ dokonalého roztržení žalobního práva a práva soukromého. V theorii o akcesoritě práva žalobního skryta správná myšlenka o horizontální souvislosti povinnosti sankcionované a sankční. Sankcionované povinnosti u žalob na budoucí plnění, trpění,

právní změnu a určení. Povinnosti k respektu daného právního stavu. Právní zájem u žalob určovacích jako neposlušnost žalovaného. Příklad: žaloba podle § 258 ex ř. Plyne to z problému pasivní legitimace u těchto žalob. Neumann. Neunerovo správné pojetí, že určovací žaloba předpokládá „eine Rechtsverletzung des Beklagten“. Trouble juridique. Pokud je třeba zaviněného porušení žalobcova práva. Obohacení právního řádu povinnostmi k respektu právní sféry našeho okolí. Neumannovo, Kleinovo a Hellwigovo učení, že zájem na brzkém určení může být založen též jednáním osob třetích nebo ryze objektivními událostmi. Zapomínají, že tato jednání a tyto události jsou skutkovými podstatami pro vznik povinnosti, jichž nesplnění zakládá teprve zájem na právní ochraně. Žaloba vždy reakcí na bezprávi. Správný názor Schmidtův. — Jaká jednotlivá bezprávi představuje právní zájem při žalobách určovacích. Hellwig, Kasanda. Garancie osobní a majetkové právní sféry

51

Systematické zařazení důvodu právní ochrany. Neunerovo správné pojetí, že důvod právní ochrany je předpokladem věcného rozhodnutí. Pokud soud zjišťuje existenci tohoto důvodu z moci úřední. Hora, Hellwig, Neuner. Nedůsledné provedení oficiálního zkoumání. Úplné submittování určovací žalobě. Doznání skutečností právní zájem zakládajících. Hora, Neumann, Klein, Fürstl. Neunerova skepse. Pokud smíme z „veřejnoprávního“ charakteru důvodu právní ochrany vyvozovat jeho oficiální zkoumání. Je to problém interpretace právního řádu. V našem právním řádu rozsah oficiálního zkoumání důvodu právní ochrany scvrká se na zkoumání logičnosti žaloby

63

X. Procesní předmět.

V ý v o j v l á d n o u c í h o u č e n í. Starší učení, podle něhož procesním předmětem je žalovatelný soukromý právní nárok. Podle dnešního učení jest jím v žalobním návrhu označený a tvrzený právní poměr. Neumannovo směšování důvodu právní ochrany a předmětu rozepře. Dvojitý procesní předmět: ve vlastním slova smyslu a důvod právní ochrany. Schmidt. O aktivní a pasivní legitimaci v procesu. Rozlišení normotvorného děje, v němž se rozsudek tvoří, a obsahu rozsudku. Obrisy normotvorného děje určují předpisy formálně právní a mezi ně patří předpisy o subjektech procesu (soudu a stranách). Obsah rozsudku plyne z práva hmotného. Směr Sanderův, Binderův a Goldschmidtův, zatlačující materiální předpoklad žaloby. Těmto je předmětem procesu žalobcův nárok na právní ochranu. V důsledku toho pojímají též žalobní důvod jako skutkový děj, žalobní návrh zakládající. Resumé vývoje. Zatlačení materiálního předpokladu a fakticita práva

68

Procesní předmět u jednotlivých druhů žalob. U žalob na plnění jest jím přestační povinnost žalovaného a korespondující právo žalobcovo. U žalob konstitutivních: žalobcovo právo na soudní vyslovení právní změny. Žaloby na projev vůle patří k žalobám na plnění, neboť jejich předmětem je povinnost strany žalované, kdežto u žalob konstitutivních je procesním předmětem povinnost soudu. Odmítnutí konstrukce, že i při kondemnatorních a určovacích žalobách je procesním předmětem povinnost soudu. Isolovanost procesního předmětu při žalobách určovacích. Jest jím

právní poměr (právní norma) ať pozitivního ať negativního obsahu (výjimečně pravost či nepravost listiny). Žaloby na určení práv relativních a absolutních

XI. O žalobním důvodu. O kreaci právních norem a civilního rozsudku zvláště. Splnění formálních a materiálních předpokladů. U civilních rozsudků je materiálním předpokladem a předmětem procesu předrozsudečný právní stav. Obsahová identita normy rozsudečné a předrozsudečné. Soudcovo nalézání práva spočívá v přezkoumání normotvorného procesu normy předrozsudečné. Je-li bezprostředním důvodem (*causa proxima*) rozsudečné normy norma předrozsudečná, jest jejím vzdálenějším důvodem (*causa remota*) abstraktní kreační norma a realizovaná skutková podstata. Právní a faktická premisa vzniku normy. Jak ve faktické premise (skutkové podstatě) zračí se premisa právní. — Žaloba jako návrh rozsudečné normy. Důvod rozsudečné normy je též důvodem jejího návrhu, totiž t. zv. žalobním důvodem. Individualisování a substancování předrozsudečné normy v žalobním spisu. Žalobní důvod jako udánlivý právní stav, o jehož deklaraci žalobce žádá (předmět rozepře). Tento právní stav lze vyjádřiti jeho skutkovou podstatou, jak činí na př. Sedláček, Glasson-Tissiet, Schmidt, Fürstl, Goldschmidt a j. — Pojem žalobního důvodu u Puchty, Kleina, Seufferta, Fürstla, Neumanna a Hory. Hellwigovo učení: žalobní důvod u jednotlivých druhů žalob. Žalobní důvod jako právní kvalifikace skutkové podstaty (Wach). Skutkový a vlastní žalobní důvod (Schuster-Bonnot). Žalobní důvod v právu římském, v obecném procesu a v procesním právu moderním (Müller). Správné pojetí individualisační theorie. — Žalobní důvod jako důvod soudní povinnosti vyhovět žalobě (konkretního žalobního práva). Materiální a procesuální žalobní důvod. Unger, Kaudelka, Hellwig, Reinhold, Trutner. Význam dvojího žalobního důvodu

XII. O individualisační funkci žalobního důvodu. Význam žalobního důvodu pro určení identity sporu a tím pro instituty změny žaloby, litispendence a právní moci rozsudku. Individualisace konkrétní právní normy. Hellwigovo učení. Práva věcná (až na zástavní), osobní a rodinná jsou určena již svým obsahem, ostatní též způsobem svého vzniku. O právech konkurujících. Kritika Hellwigova učení: Právní normu určuje její obsah a její faktická a právní premisa. Všechny tyto individualisující znaky vyjadřuje konkrétní skutková podstata. Individualisace dluhu generického, individuálního, práva na změnu právního stavu a práv absolutních. Konstrukce věcných práv (Hellwig). Současná věcná práva jsou individualisována již svým obsahem. Smysl paroemie: *Amplius quam semel res mea esse non potest*. Individualisace práva dědického. — Podstatné a nepodstatné součásti skutkové podstaty (Hellwig). Přípustnost omezení a záměny povinného úkonu. — Individualisující funkce procesního žalobního důvodu. Konkurence určovacích žalob